21.9.2017
Oikeusministeriö
Kansliapäällikkö Asko Välimaa

Eduskunnan lakivaliokunnalle

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ (HE 106/2017 vp) EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2018

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 941 milj. euroa, missä on lisäystä 24 milj. euroa kuluvan vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon, hallinnonalan määrärahataso on 13 milj. euroa pienempi kuin kuluvana vuonna. Vähennys johtuu mm. ICT-hankkeisiin tarkoitetun lisärahoituksen vähenemisestä, WinCapita -kokonaisuuteen liittyvien korvausten maksatusten arvioidusta siirtymisestä pääasiassa vuodelle 2019 sekä säästöjen kasvusta. Yksityiskohtainen erittely määrärahamuutoksista on tämän lausunnon lopussa.

Oikeusministeriön hallinnonalan kuluvan ja myös ensi vuoden taloudellinen tilanne on turvattu. Oikeusrekisterikeskuksen tilanne on kuitenkin haasteellinen. Oikeusrekisterikeskuksen toiminnan auditointi saatiin valmiiksi kuluvan vuoden keväällä ja parhaillaan selvitetään yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa toimenpiteitä Oikeusrekisterikeskuksen talouden vakauttamiseksi ja tietojärjestelmien kunnossapitämiseksi. Osaltaan Oikeusrekisterikeskuksen tilannetta parantaa käynnissä oleva tietojärjestelmähanke (eORK), jonka kustannusarvio on 4 525 000 euroa, josta valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämismomentilta 28.70.20 rahoitetaan 3 625 000 euroa (850 000 euroa v. 2017, 1 880 000 euroa v. 2018 ja 895 000 euroa v. 2019).

Oikeusturvaa kehitetään oikeudenhoidon uudistamisohjelman ja sen päivitysten pohjalta. Toimenpiteillä huolehditaan kansalaisten oikeusturvasta, mahdollistetaan oikeudenhoidon sektoreiden keskittyminen ydintehtäviinsä, vähennetään rikollisuutta ja kehitetään seuraamusjärjestelmää sekä vaikutetaan oikeudelliseen yhteistyöhön EU:ssa. Toimenpiteillä osaltaan turvataan myös oikeuslaitoksen vakaa taloudellinen tilanne säästöjen kasvusta ja ICT-hankkeiden merkittävistä omarahoitusosuuksista huolimatta.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen (HE 103/2017 vp) laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Vuonna 2018 sakkomenettelyn (rangaistusmääräysten) käyttöalan laajentamista koskevat määrärahavähennykset ovat tuomioistuimissa 1,75 milj. euroa ja syyttäjälaitoksessa 0,4 milj. euroa.

Tuomioistuimissa merkittävin jutturuuhka on hallinto-oikeuksissa, joihin saapui lyhyessä ajassa huomattava määrä turvapaikkavalituksia. Turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan ehdotetaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle 3,09 milj. euroa (lisäystä 890 000 euroa) ja hallinto-oikeuksille 10,1 milj. euroa (lisäystä 1,58 milj. euroa). Lisärahoituksen tavoitteena on purkaa turvapaikanhakijoiden valituksia koskeva ruuhka. Turvapaikkapäätöksiä koskevien valitusten keskimääräiset käsittelyajat ovat tällä hetkellä 3 kuukautta korkeimmassa hallinto-oikeudessa, mutta hallinto-oikeuksissa käsittelyajat ovat 8 kuukautta. Hallinto-oikeuksissa turvapaikka-asioihin on lisätty henkilöstöä ja keskimääräisen käsittelyajan odotetaan lyhentyvän alle 6 kuukauden vuonna 2018.

Rikollisuuden torjunnassa vaikuttavuustavoitteena on, että rikosvastuu toteutuu tehokkaasti, rikollisuus ja sen haitat vähenevät, ja että turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Syyttäjälaitoksen organisaatiorakenne uudistetaan. Tavoitteena on uuden lain voimaantulo v. 2018. Syyttäjälaitoksen toimintamahdollisuuksia parannetaan 0,4 miljoonan euron lisärahoituksella terroristisiten rikosten torjumiseksi ja rikosvastuun toteuttamiseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintakyvyn turvaamiseen ja vankilaverkoston ylläpitoon tarkoitettu tasomuutos kasvaa 5,1 miljoonalla eurolla kuluvan vuoden 3,7 miljoonan euron tasosta.

Vantaan vankilassa alkoi elokuussa 2016 vuoden kestävä pilottiprojekti väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen tunnistamiseksi. Arvion mukaan Suomen vankiloissa on henkilöitä, jotka pystyisivät organisoimaan tai toteuttamaan terroriteon. Rikosseuraamuslaitokselle ehdotetaan 378 000 euron lisärahoitusta väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriliikkeiden toiminnan ennaltaehkäisyyn vankiloissa. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos suuntaisi nykyistä rahoitusta 662 000 euroa tähän tarkoitukseen. Tällä yhteensä 1,04 miljoonan euron rahoituksella Vantaan vankilassa kehitetty toiminta pystyttäisiin vakinaistamaan ja laajentamaan muihin vankiloihin.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen (HE 102/2017 vp) laiksi talous- ja velkaneuvonnasta. Talous- ja velkaneuvonnan tehtävät on tarkoitus siirtää aluehallintovirastoilta ja kunnilta valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireihin oikeusaputoimistojen yhteyteen vuonna 2019. Tämän arvioidaan tehostavan toimintaa, kun palvelun ohjaus ja kehittäminen ovat yhdessä organisaatiossa. Tehokkaasti toimivien talous- ja velkaneuvontapalveluiden arvioidaan vähentävän syrjäytymisestä yhteiskunnalle aiheutuvia menoja. Ensi vuonna on tarkoitus valmistella talous- ja velkaneuvonnan tehtävien siirtoa oikeusaputoimistoihin, mihin ehdotetaan 4 milj. euroa. Tällä hetkellä talous- ja velkaneuvonnassa ei ole valtakunnallisia sähköisen asioinnin järjestelmiä. Oikeusministeriön tavoitteena on, että sähköisen asiointiportaalin ja asianhallintajärjestelmän kehittäminen tehtäisiin pääasiallisesti vuoden 2018 aikana.

Oikeusministeriö jatkaa ylivelkaantumisen ennaltaehkäisyyn ja ylivelkaantuneiden asemaan liittyvän lainsäädännön kehittämistä. Erityisesti jatketaan pikaluottosääntelyn kehittämistä ja tehdään yrittäjien toista mahdollisuutta koskeva kansainvälinen vertailu. Oikeusministeriö arvioi positiivista luottotietoa koskevan sääntelytarpeen. Tämän valmistelun tehokkaaksi turvaamiseksi sekä lisäksi muuhun lainvalmistelutyöhön ja valtiosääntöasiantuntemuksen vahvistamiseen lainvalmisteluhankkeissa ehdotetaan oikeusministeriölle 160 000 euron (2 htv) lisävoimavaroja.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltaminen alkaa 25.5.2018. Tietosuoja-asetus on suoraan EU:n jäsenvaltioita velvoittava. Suomella tulee olla toukokuussa 2018 riittävät henkilöstö- ja tietotekniset valmiudet tietosuoja-asetuksessa säädettyjen valvontaviranomaisen velvoitteiden täyttämiseen. Tietosuojavaltuutetun toimistolle ehdotetaan 525 000 euron lisäystä EU:n tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotehtäviin.

TAE 2018:n muutokset verrattuna vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon

Määrärahamuutokset ovat 1 000 euroina	
Virastoja koskevat yleiset säästövelvoitteet	
- toimintamenosäästö (hallitusohjelma 2015)	-2 500
- toimintamenojen tuottavuussäästö	-3 593
- palkkaliukumasäästö	-124
- vuokrien indeksikorotus	308
- vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-231
- hankinnasta maksuun -säästö (hallitusohjelma 2015)	-625
Kilpailukykyratkaisu lomarahojen, sairausvak.maksujen, työnantajan eläkemaksun alentaminen, työajan pident.	-1 785
Merkittävät tietojärjestelmähankkeet	
- ICT-hankkeet (AIPA, HAIPA, Roti, URA, Valtavirtaistaminen, eORK)	-8 286
- Aineistopankkihankkeen (AIPA) istuntosali-infra	1 000
Rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaiset korvaukset	-7 000
Oikeusministeriö:	
- lainvalmistelun voimavarojen vahvistaminen	160
Oikeusministeriön yhteydessä toimivat eräät virastot:	
- yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto; maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta	100
- tietosuojavaltuutetun toimisto; tietosuoja-asetuksen täytäntöönpano	525
Oikeusrekisterikeskus:	
- WinCapita-asioiden korvausvaatimusten käsittely	-50
- Oikeusrekisterikeskuksen menot (kertaluonteinen v. 2017 rahoitus)	-500
- tietosuojadirektiivi ja -asetus	200
- maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen	130
Avustukset:	
- Saamelaiskäräjien toiminnan turvaaminen	130
- lähisuhdeväkivallan uhreille suunnattu tukipuhelintoiminta (siirto momentille 33.03.04)	-78
Tuomioistuimet:	
- turvapaikanhakijoiden oikeusturva	2 470
- rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen	-1 750
- eurooppalaisen patenttijärjestelmän jäsenmaksu	200
Oikeusapu:	
- talous- ja velkaneuvonta	4 000
- turvapaikanhakijoiden oikeusturva (oikeusaputoimistot + 432 000 euroa, yksityiset oikeusavustajat -1 000 000 euroa)	-568
- yleisen edunvalvonnan bruttobudjetointi	312
Syyttäjälaitos:	
- rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen	-400
- terrorismirikosten torjuminen ja rikosvastuun toteuttaminen	400
Rikosseuraamuslaitos	
- tasomuutos	5 130
- väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriliikkeiden toiminnan ennaltaehkäisy vankiloissa	378
- vankien terveydenhuollon hallinnonalasiirron tarkentuminen (siirto momentille 33.01.06)	-240
Vaalimenot	36 657
Muut muutokset	
- hallinnonalan sisäiset siirrot Oikeusrekisterikeskukselle, yhdenvert.valtuutetulle ja saamelaiskäräjille	-320
- kirjanpidon keskittäminen (hallitusohjelma 2015)	-250
- arvonlisäveromenot; Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	197
- säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	32
- valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentille 23.01.01)	-9
- muu muutos	-24
Yhteensä	**23 996**